

NEM NAGY ÜGY

A hivatalos levelek, amelyeket a börtönigazgató naponta kapott, olyanok voltak, mint régi ismerősök, akik ugyanazon hangnemben ugyanazt a véleményt képviselik: nemi erőszak, kiskorú megrontása, emberölés, betörés, házasságszédelgés, engedély nélküli fegyvertartás, csalás – mindez körülményes jogi nyelvvé absztrahálva és felhívítva: bírósági ítélet, feltételes szabadságra bocsátási végzés, büntetést szigorító rendelkezés. A valós élet nem mutatkozott meg a szürke, jelentéktelen papíron. Az igazgató a megszokott módon kilyukasztotta a hivatalos iratokat, és az iratgyűjtőbe fűzte őket: evégett voltak itt. Irattartókban egymás mellé sorolva álltak évtizedeken át a szekrényben, amíg végül eltűzelték őket: hiszen evégett voltak itt.

Egy napon azonban hirtelen felborult a mindennapok jól megszokott rendje. Az egyik levél kivégzési parancsot tartalmazott. Az igazgató arca, amely egyébként barátságos volt és rózsás, most elsápadt és kifejezéstelenné vált, és a gyomrában erős égő érzés támadt: az ő börtönében még nem hajtottak végre kivégzést. Miután reszkető kézzel átlapozta a nyilvántartó kartotékot, megtalálta a tettes ügyiratát: Ferenc fegyenc, egy hete hozták be, és ahogyan a hivatalos levélből kivehető volt, semmiért jogerősen halálra ítélték. Büntett és büntetés sehogy sem akart egymáshoz illeszkedni az igazgató fejében, de még mielőtt a fejét rázni kezdte volna, visszafogta magát ettől az illetlenségtől: a börtönigazgatónak nem erre való a feje, hanem a logikus gondolkodásra, tudniillik: semmiért, csak annyit jelenthet: nihilizmus miatt! Megragadta a lexikont: „anarchista. Valamennyi érték és cél, a haladás minden lehetőségének teljes tagadója...!”, és máris fölkiáltott: És ez a fickó egy levegőt szív velünk?!

Az igazgató keze erélyesen meghúzta a barnára festett kart, amely az íróasztal oldalsó részén emelkedett ki, és máris felvillant a piros jelzőlámpa a főfegyőröknél; a jelzés az igazgatóságra hívta őket. A küszöbön álló eseményt a főfegyőröktől hamarosan megtudták a körletfelügyelők, hogy értesíthessék a börtönőröket is, és nemsokára már tudta az egész börtön. Ferenc fegyencet egy közös cellából magánzárkába vitték. Mielőtt a vasajtó – vastag, mint a klasszikusok művei – bezárult mögötte, az őt kísérő börtönőr megmagyarázta a fegyencnek a költözködés okát: Tulajdonképpen hall-

gatnom kellene, de hát végtére is: nem vagyok embertelen. Holnap a fejedet veszik, Ferenc!

Emez őrjöngeni kezdett cellájában, a durva cementen fetrengett, bömbölve és vinnyogva, és olyan hangokat adott ki, mint egy egészen fiatal kölyökkutya, akit kitettek a házból. Azután teljesen elcsendesedett, egyetlen csapásra, mintha csak elszakadt volna benne egy huzal, a fővezeték. Hamarosan kérette a papot, aki nemsokára szelíd arckifejezéssel foglalt helyet mellette a priccsen, és súlyos, medúzaszerű karját Ferenc vállára helyezte, amely mélyen meghajlott a kellemetlen teher alatt. Ferenc fegyenc meg akarta magyarázni, hogy ő semmit nem tett, nem érdemel ilyen csúnya véget, de a lelkész rögtön leintette: ismeri Ferenc esetét. És állítását, miszerint nem tett semmit! Hiszen ez nyílt vallomás, nem fogja fel Ferenc? Hiszen éppen a semmi, amire Ferenc hivatkozik, éppen ez a semmi a büntette. Az emberiség, Ferenc, rettenetes félelemtől szenved, az eszmei és cselekvésbeli üresség félelmétől. Ahol, mondjuk, nincsen szeretet, ott legalább gyűlöletnek kell lennie, vagy fordítva, mert az egyik arra szolgál a másiknak, hogy a saját nézőpontját körülhatárolja. Mi, Ferenc, csak azért tudjuk, hogy fehérek vagyunk, mert vannak feketék; ahol nincs optimizmus, ott léteznie kell legalább a pesszimizmusnak, hogy kezdhessünk vele valamit: hogy legalább megbélyegezzük. De ahol semmi nincs, ott rosszul áll a dolog, nagyon rosszul, és aki semmit sem tesz, annak nagyon rossz, mert ő az, aki sem pozitív, sem negatív értelemben nem halad együtt a világ folyásával. Nem cselekedni valami ellen, sem mellette (és édesmindegy, hogy ellene vagy mellette, hiszen a kettő egyazon érem két oldala) annyi, mint szabotálni a földi működést, és minden úr kiköpi szájából a langymelegeket...

A beszélgetés, úgy tűnt, a helyes útra terelte Ferenc fegyencet; a börtönőrök, akik az élettől nemsokára megvált a kémlelőlyukon át szünet nélkül figyelték, továbbra is egy csendes, higgadt férfit láttak, aki egy gyufaszállal folyton a körmeit tisztogatja.

Amikor egymást kétóránként váltották, a fegyőrök között néha párbeszédyszerű szóváltás volt, ami sohasem bővült folyamatos dialógussá. Ha egyikük úgy vélekedett, fejével a zárka felé bólintva, halkan suttozva, amaz odabent legalább gyilkosságot követett el, bestiális nemi bűncselekményt...?, arca azonnal elborult, és átsuhant rajta a nyugtalanság felhője, a bizonytalanságé, ami hasonló kifejezést hívott elő megszólított társa arcán is, aki így a kelleténél hangosabban válaszolta: büntetése teljesen jogos! Amit aztán az előző sietősen megerősített.

Mivel a börtön költségvetésében nem állt rendelkezésre pénz a nyaktoló, a tuskó és a hóhérbárd beszerzésére, a kivégzéshez egy régi dragonyos szablyát vettek igénybe, amit a helyi tájmúzeum készségesen bocsátott a rendelkezésükre. Természetesen beletelt egy kis időbe, amíg Ferenc fejét a törzsétől elválasztották, hiszen a tiszteletdíjat, amit egy szakértőnek kellett volna adni, aki ezt a műveletet jó pénzért villámgyorsan elvégezte volna, hivatalosan nem lehetett volna rendezni. Sajnos, a börtönőrök első próbálkozásai nem jártak a kívánt sikerrel. Annál gyorsabban ment a temetés. Ferenc maradványait bedobták egy gödörbe az udvaron, és betemették, miközben a lelkész ott állt, és szeméit a napfényes ég felé fordította, amelyen végtelen lassúsággal úszott egyetlenegy felhő.

De a nap mégis jobban végződött, mint ahogyan kezdődött. Mihelyt a jelentéktelen ügy lezárult, az igazgatóhoz egy levél érkezett a felettes igazságügyi hatóságtól, mégpedig azzal a tartalommal, hogy a Ferenc fegyencnek szánt kivégzési parancs egy másik Ferenc fegyencnek szól, egy másik városból, aki hírhedt anyagyilkos és iszákos; a tévedésből átküldött okirat visszakéretik a hatósághoz.

Alig fogta fel az igazgató, miről is van szó, átszellemült tekintettel emelte fel igazgatói fejét, és a jelzőlámpa felé nyúlt, hogy tudassa igazgatói utasításait: az ünnepségre este kerül sor, ahol minden felügyelő, fegyőr és börtönőr rangsora és szolgálatban való nélkülözhetősége szerint részt vesz. A második pohár sör után az igazgató kedélyes kis beszédet tartott arról, hogy tévedni emberi dolog, és hogy végső soron mindig az igazság győz, és a végén minden visszakerül a régi kerékvágásba, csak türelemmel és bizalommal kell lenni! Semmiért nem fejeznek itt le senkit, ezt mindig is állítottuk! És tovább folytatta beszédét, amit Ferenc a gödörben már nem hallhatott, mert történt vele valami, ami még a jó hír iránti befogadóképességét is ki-
kapcsolta.

FARKAS ÚR, BESZÁMOLÓ

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer, hogy Farkas úr délutáni sétája egészen másként alakult, mint ahogyan szokott. Mert – és ilyesmi még soha nem esett meg vele ebben a napszakban a városi erdőben – egy lánnyal találkozott, aki udvarias köszönését nemcsak viszonzta, de lépteit magától értetődően az ő lassú andalgásához igazította. A barátságosan köszönő lánynak talán csak most tűnt fel, a magányos sétáló láttán, hogy milyen néptelen a környék, és biztonságosabbnak tartotta, hogy egy ilyen bizalomkeltő jelenség társaságában (amilyennek Farkas úr tartotta magát) sétálgasson tovább.

Miután Farkas úr bemutatkozott, és a lány nevét is megtudta, bár nem értette pontosan („Piriska”, vélte hallani), beszélgetésbe elegyedtek, és kiderült, a fiatal hölgy éppen közeli rokonához tart, aki a kis erdő túloldalán, a helység szélén lakik. Leírta neki az úti célját, a házat és a telket, a legapróbb részletig, így Farkas úr önkéntelenül azt fontolgatta, hogy mindez jelentős utalást rejt magában. Hogyha fiatalabb lett volna, a lakás fotografikus pontossággal megadott topográfiai adatainak, valamint a belső részleteinek közlését burkolt meghívásként fogta volna fel, annál is inkább, hogy a lány oldalról, félig ferdén tekintett föl rá, és megvető tekintettel mustárgatta őt, ami Farkas úrban fiatalkori éveinek kimondhatatlanul kellemes emlékeit idézte föl. Hogy halvány feltevéséről bizonyosságot nyerjen, amikor egy mély keréknyom barázdálta az utat, joggal foghatta karon nem várt kísérőjét, mintha csak támogatnia kellene a lányt. Mivel semmilyen védekező reakció nem következett a lány részéről, később sem vonta vissza kezét. A lány vékony blúzának az anyagán át érezte annak testhőmérsékletét, ami egyre inkább felhevítette. Párbeszédük szavai és szófordulatai már kevésbé voltak szenttelenek, sőt, inkább kétértelműek, és érezhetően kissé túljátszott és korántsem egyoldalú rokonszenvről tanúskodtak.

Piriska kisasszony túl éles vihogása, amellyel helyeslően kísérte Farkas úrnak az erdei utakon tett indiszkrét megfigyeléseiről szóló megjegyzéseit, úgy tűnt, teljes egyetértéséről tanúskodik. Nem csoda hát, ha az elköszönést egy hosszú, szinte bensőségesnek mondható kézzszorítás késleltette; és a reménytelen hangzó megjegyzés, hogy talán hamarabb is találkoznak majd, mint gondolnák, szíven találta Farkas urat, és sehogy sem akart kimeni a fejéből.

Nagyon elgondolkodva és idegesen sietett vissza a kocsijához, amelyet egy tisztáson hagyott. Semmiképpen sem menne most haza, inkább a neki tudatosan vagy tudattalanul megmutatott irányba. Hogyha egy rövidítésen menne, talán még előbb találkozna Piriska kisasszonnyal, és rákacsintva újra egy véletlen találkozást színlelhetne.

Amikor az ingatlan elé érkezve azonosította azt, és megállt, egy szemmel láthatóan erőteljes, idős nő hagyta el a vikendházat, aki a kavicsokon át a kertajtóhoz szaladt, majd ki az utcára, ahol Farkas úrral találkozott. Farkas úr azt állította, egy ismerőst keres, és érdeklődni kezdett egy szabadon kitalált név felől, de az idős nő mogorván tagadó választ adott, és köszönés nélkül beült a kiskocsijába. Hogy a jelenléte ne tűnjön gyanúsnak, Farkas úr egy várostérképet vett elő, és az autója motorháztetőjén széthajtogatta. Miután a morcos öregasszony, aki mit sem sejtett lányunokája feltehetően be nem jelentett látogatásáról, eltűnt Farkas úr látóköréből, Farkas úr késelem nélkül belépett a telekre. Arra számított, talál majd egy helyet, ahol meglepheti Piriska kisasszonyt, anélkül, hogy ráijesztene. A földszintes épület bejáratánál, a hátsó oldalon egy félig nyitott ablakszárnyat fedezett fel: a függönyön átsejlett az egyedülálló lakos hálószobája. Felébredő kételye ellenére Farkas úr nem volt képes arra, hogy kíváncsiságát és vágyát elnyomja, és egyszerűen betaszította az ablakszárnyat. Tekintete az ágyra esett, a hívogatóan felhajtott paplanra, és egy orgonaszínű negligésére, amely úgy tűnt, arra várakozik, hogy élvezettel vegyék igénybe. Jóllehet világos volt előtte tettének hallatlan szokatlansága, eufórikus állapotában mégis ragyogó, bár vakmerő ötletnek tartotta, hogy bemásson az alacsony könyöklőn, és Piriska kisasszonyt éppen ezen a helyen, kimondatlan vágyainak helyszínén lepje meg. Előző benyomása, hogy a kisasszony hajlik a kalandra, nem lehet tévedés. Hiszen végtére is felismerte az idegen hálószobát, amelynek a pontos leírása értelmetlen lett volna a burkolt meghívó szándék nélkül. Mert ugyan minek megjelölni az ágy és a szekrény, az éjjeliszekrény és a fésülködőasztal helyét? Hacsak nem azért, hogy egy szerelmi légyottra alkalmas helyet jelezzen.

Farkas úr két ujjal megemelte a hálóinget, csodálkozva, hogy az elutazott Nagymama vajon kinek öltözhet fel így éjszakánként. Megsemmisítő, ám ellenállhatatlan érzésektől hajtva, levetkőzött, szőrös testére húzta a finom inget, bemászott az ágyba és betakarózott. Mozdulatlanul feküdvé hallgatta, milyen hangosan ver a szíve. Már felmerült benne a kétség: vajon nem alaptalan következtetés sarkallta őt erre a katasztrofális helytelen magatartásra? Talán túlértékelt egy közömbös flörtöt, és egy utójá-

ték előjátékának vélte, amelyre a teste automatikusan felkészült? Mielőtt még felugorhatott volna, közeledő cipősarok-koppanás ritmusát hallotta a folyosón, és egy kiáltást:

„Nagymama, én vagyok az...” – hangzott, majd tágra nyílt szemei előtt lesüllyedt a kilincs.

Évtizedeknek tűnő pillanatok után Piriska kisasszony letette a tömött bevásárlószatyrot az ajtókeretnél, és a fekvőhelyhez lépett. Farkas úr fellélegezve olvasta le az arcáról, hogy rettenetes aggályai nem igazolódnak be. Eközben Piriska kisasszony zavartan leült az ágy szélére, majd hirtelen vidám kitöréssel érdeklődni kezdett: az isten szerelmére, miért nyitja ilyen tágra a szemét?! Rögtön kigurul a koponyájából. A dadogó válasz, hogy jobban lássa őt, zavarának mértékéről árulkodott.

Piriska kisasszony növelte a zavarát, mert ironikusan megkérdezte, mi az oka annak, hogy túlságosan nagy fülei elpirultak? Miért oly hallgatag nagy szája ellenére? És miért van olyan nagy keze, ha nem tudja, mit kezdjen vele? És a segítségére volt szükség, hogy Farkas urat a kért dologra rábírja.

De mielőtt még Piriska kisasszony szabaddá tette volna magát, és közelebb összhangba került volna Farkas úrral, egy autó hajtott a ház elé – te jószágos ég, a Nagymama! –, és a kocsiajtó máris hangosan csapódott, elvágva a menekülés útját a ház ajtaján át, Farkas úr pedig, ruháit a hóna alá kapva, orgonaszínű hálóing nélkül, sietve, ahogyan jött, el is hagyta a meg nem történtek színhelyét.

Alighogy a gondozott virágágyások közepette megállt, fedezék után kémlelve a felöltözéshez, joggal izgatottan és kissé kifulladásra, a bokor mögül felemelt fegyverrel egy rendőr lépett elő.

Farkas úr az ellenkező irányba fordult, de nem jutott messzire. És csak miután a hullát elszállították, és egy hosszabb jegyzőkönyvet vettek föl, és minden részese aláírta, természetesen Farkas urat kivéve, csak akkor nyílt alkalma a Nagymamának, hogy megmagyarázza a szerepét ebben az ép bőrrel megúszott, de sajnálatos kimenetelű eseményben.

A halott, aki még élteiben bukkant föl itt, rögtön gyanús volt a számára. Minden betörő szemlét tart a tervezett hadi vállalkozás előtt. Csupán a ház lakóinak a távolléte teremt feltételeket a kriminális tevékenységhez. Így tehát eltávozott otthonról, de csak a helyi rendőrsre, ahol Erdész törzsőrmestert értesítette, és rábírta egy ellenőrzésre. És a gyanúja beigazolódtott, hát nem szörnyű? Rossz sejtését még ráadásul felül is múlta a tény, hogy a vélt betörőről kiderült, hogy egy szörnyeteg, akit a megérdemelt,

ha jogilag nem is egészen kifogástalan büntetés utolért. Mesébe illő szerencséről lehet beszélni, hogy a lányunokáját valami kimondhatatlan dolog nem érte. Éppen ez az előre látható körülmény – magyarázta tovább meglepő szakértelemmel – igazolja utólag a végső megmentő lövést, amit Erdész törzsőrmester adott le, aki ezzel mindkettejük köszönetét derekasán kiérdemelte. Mégpedig egy meghívást a közös uzsonnára.

BENÓ ESZTER fordításai

* Günter Kunert Németországban élő költő, író. Berlinben született 1929-ben. Rendkívül termékeny szerző: több mint félszáz verseskötete és számos prózakötete jelent meg. Életműve sokszínű: írt elbeszéléseket, esszéket, önéletrajzi írásokat, regényt, drámát, aforizmákat. Festőként és grafikusként is ismert. Szépirodalmi munkásságát számos díjjal tüntették ki, többek között Georg Trakl-díjjal, Heinrich Heine-díjjal, a Német Köztársasági Érdemrend Nagykeresztjével és az EU Prix Aristeion díjával. A külhoni német PEN-klub elnöke. A két elbeszélés az író *Vertrackte Affären* című prózakötetében jelent meg 2016-ban.